EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

13. detsember 2005 *

Kohtuasjas C-411/03,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Landgericht Koblenz'i (Saksamaa) 16. septembri 2003. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. oktoobril 2003, menetluses, mille algatas:

SEVIC Systems AG,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja K. Schiemann, kohtunikud C. Gulmann (ettekandja), J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis ja A. Borg Barthet,

kohtujurist: A. Tizzano,
kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. mail 2005 toimunud kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— SEVIC Systems AG, esindaja: *Rechtsanwalt* C. Beul,

— Saksamaa valitsus, esindajad: M. Lumma ja A. Dittrich,

— Madalmaade valitsus, esindajad: H. G. Sevenster ja N. A. J. Bel,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: C. Schmidt ja G. Braun,

olles 7. juuli 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb EÜ artiklite 43 ja 48 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati menetluses, milles Neuwied'is (Saksamaa) asutatud äriühing SEVIC Systems AG (edaspidi „SEVIC") esitas hagi Amtsgericht Neuwiedi otsuse peale, millega tema taotlus kanda riiklikku äriregistrisse tema enda ja Luksemburgis asutatud äriühingu Security Vision Concept SA (edaspidi „Security Vision") ühinemine jäeti rahuldamata põhjendusel, et äriühingute ümberkujundamist käsitlev Saksa õigus näeb ette üksnes selliste äriühingute ühinemise, mille asukoht on Saksamaal.

Õiguslik raamistik

3 Saksamaa 28. oktoobri 1994. aasta seaduse, mis käsitleb äriühingute ümberkujundamist (Umwandlungsgesetz; *BGBl.* 1994 I, lk 3210) ja mida on 1995. aastal parandatud ja hiljem muudetud (edaspidi „UmwG"), paragrahv 1 pealkirjaga „Ümberkujundamiste liigid, seaduslikud piirangud" sätestab:

„(1) Õigussubjekte, kelle asukoht on riigi territooriumil, võib ümber kujundada

1. ühinemise teel;

2. jagunemise teel [...];

3. kapitali ülemineku teel;

4. õigusliku vormi muutmise teel.

(2) Ümberkujundamine lõike 1 tähenduses on peale käesoleva seadusega reguleeritud juhtumite võimalik üksnes siis, kui see on mõne muu liidu- või liidumaaseadusega sõnaselgelt ette nähtud.

(3) Käesoleva seaduse sätetest on võimalik teha erandeid üksnes juhul, kui need on sõnaselgelt lubatud. Lisasätted lepingutes, põhikirjades ja tahteavaldustes on lubatud, välja arvatud juhul, kui käesolev seadus sisaldab ammendavat regulatsiooni."

4 UmwG paragrahv 2 pealkirjaga „Ühinemiste liigid" näeb ette:

„Õigussubjektid võivad ühineda likvideerimismenetluseta lõpetamise teel

1. ühendamise teel ühe või mitme õigussubjekti (ühendatav õigussubjekt) kogu vara ülekandmise kaudu teisele olemasolevale õigussubjektile (ühendav õigussubjekt) või

2. [...]

selliselt, et ühendava õigussubjekti või uue õigussubjekti aktsiad või osad antakse ühendatava õigussubjekti aktsiate või osade omanikele (partnerid, aktsionärid või osanikud)."

5 UmwG muud sätted, mis käsitlevad täpsemalt ühinemist ühendamise teel, kehtestavad ühinemislepingule teatavad tingimused (paragrahvid 4–6), näevad ette ühinemisaruande koostamise (paragrahv 8), ühinemise kontrolli ekspertide poolt (paragrahv 9 jj) ning ühinemisest teatamise (paragrahv 16 jj) enne selle kandmist ühendava õigussubjekti asukoha äriregistrisse (paragrahv 19). UmwG paragrahv 20 jj loetlevad registrisse kandmise tagajärjed. Ühinemisega seotud kolmandate isikute, s. o eelkõige võlausaldajate kasuks mõeldud kaitsesätted täiendavad üldsätteid, mis käsitlevad ühinemist ühendamise teel.

Vaidlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimus

6 2002. aastal SEVIC-i ja Security Visioni vahel sõlmitud ühinemisleping nägi ette viimati mainitud äriühingu likvideerimismenetluseta lõpetamise ja tema vara täieliku ülemineku SEVIC-ile, kelle ärinime ei kavatsetud muuta.

7 Amtsgericht Neuwied jättis ühinemise äriregistrisse kandmise taotluse rahuldamata, väites, et UmwG paragrahvi 1 lõike 1 punkt 1 näeb ette üksnes selliste õigussubjektide ühinemise, kelle asukoht on Saksamaal.

8 SEVIC esitas nimetatud otsuse peale kaebuse Landgericht Koblenzile.

9 Landgericht Koblenz leiab, et küsimus, kas eespool nimetatud äriühingute ühinemise äriregistrisse kandmisest võib keelduda UmwG paragrahvi 1 lõike 1 punkti 1 alusel, sõltub EÜ artiklite 43 ja 48 tõlgendamisest äriühingute, mille asukoht on Saksamaal, ja teistes liikmesriikides asutatud äriühingute ühinemiste raames (edaspidi „piiriülesed ühinemised").

10 Neil asjaoludel — leides, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamine sõltub EÜ asutamislepingu nimetatud sätete tõlgendamisest — otsustas Landgericht Koblenz menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas EÜ artikleid 43 ja 48 tuleb tõlgendada selliselt, et äriühingute asutamise vabadusega on vastuolus, kui keeldutakse — vastavalt [UmwG] paragrahvile 16 jj — kandmast Saksamaa äriregistrisse ühinemist, mida teise Euroopa riigi äriühing kavatseb teostada Saksa äriühinguga, põhjusel, et selle seaduse paragrahvi 1 lõike 1 punkt 1 näeb ette üksnes selliste õigussubjektide ühinemise, kelle asukoht on Saksamaal?"

Eelotsuse küsimus

Esialgsed märkused

11 Tuleb meenutada, et SEVIC palus vastavalt UmwG-le kanda äriregistrisse ühinemise Security Visioniga, kusjuures vastav leping nägi ette viimati mainitud äriühingu ühendamise ja ilma likvideerimismenetluseta lõpetamise.

12 Amtsgericht Neuwied jättis nimetatud taotluse rahuldamata põhjendusel, et UmwG paragrahvi 1 lõike 1 punkt 1 sätestab, et ühinemise teel võib ümber kujundada üksnes selliseid õigussubjekte, kelle asukoht on riigi territooriumil (edaspidi „siseriiklikud ühinemised"), ning et järelikult ei ole nimetatud seadus kohaldatav piiriülestest ühinemistest tulenevate ümberkujundamiste suhtes.

13 Peab märkima, et Saksamaal ei ole nimetatud seaduses sätestatuga analoogseid üldnorme, mis oleksid kohaldatavad piiriüleste ühinemiste suhtes.

14 Sellest tuleneb siseriiklike ühinemiste ja piiriüleste ühinemiste erinev kohtlemine Saksamaal.

15 Neil asjaoludel tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimust mõista nii, et sellega tahetakse sisuliselt teada, kas EÜ artiklitega 43 ja 48 on vastuolus see, kui liikmesriigis keeldutakse üldiselt riiklikku äriregistrisse kandmast ühinemist, mille korral äriühing lõpetatakse likvideerimismenetluseta ja tema vara läheb täielikult üle teisele äriühingule, kui üks kahest äriühingust asub teises liikmesriigis, samas kui sellise kande tegemine on teatavate tingimuste täitmise korral võimalik, kui mõlema ühinemises osaleva äriühingu asukoht on esimese liikmesriigi territooriumil.

EÜ artiklite 43 ja 48 kohaldatavus

16 Vastupidi sellele, mida väidavad Saksamaa ja Madalmaade valitsus, on EÜ artiklid 43 ja 48 kohaldatavad sellise ühinemise suhtes, nagu põhikohtuasjas kõne all.

17 Vastavalt EÜ artikli 43 teisele lõigule koosmõjus EÜ artikliga 48 hõlmab asutamisvabadus viimati mainitud artiklis nimetatud äriühingute puhul eelkõige õigust asutada ja juhtida neid äriühinguid sellistel tingimustel, mida oma äriühingute jaoks sätestab selle riigi õigus, kus niisugune asutamine toimub.

18 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 30 märkis, hõlmab asutamisõiguse kohaldamisala kõiki meetmeid, mis võimaldavad või isegi ainult lihtsustavad juurdepääsu muusse liikmesriiki kui see, milles asutamine toimus, ning majandustegevusega tegelemist selles riigis, muutes võimalikuks huvitatud ettevõtjate tegeliku osalemise nimetatud liikmesriigi majanduselus samadel tingimustel kui need, mis kehtivad siseriiklike ettevõtjate suhtes.

19 Piiriülesed ühinemised vastavad sarnaselt äriühingute ümberkujundamise muude toimingutega erinevates liikmesriikides asutatud äriühingute vahelise koostöö ja konsolideerumise vajadustele. Need kujutavad endast asutamisvabaduse erilisi kasutusviise, mis on olulised siseturu häireteta toimimiseks, ning kuuluvad niisiis sellise majandustegevuse hulka, mille puhul liikmesriigid on kohustatud järgima EÜ artiklis 43 ette nähtud asutamisvabadust.

Asutamisvabaduse piirangu olemasolu

20 Siinkohal piisab meenutamisest, et erinevalt siseriiklike ühinemiste regulatsioonist ei näe ükski säte Saksa õiguskorras ette piiriüleste ühinemiste kandmist riiklikku äriregistrisse ning sel põhjusel jäetakse selliste ühinemiste registreerimise taotlused üldiselt rahuldamata.

21 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 47 märkis, kujutab selline ühinemine, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, endast tõhusat vahendit äriühingute ümberkujundamiseks, kuivõrd see võimaldab üheainsa toiminguga asuda tegutsema uues vormis ja katkestuseta, vähendades seega komplikatsioone, tähtaegu ja kulusid, mis seonduvad äriühingute ümberkujundamise muude vormidega, nagu sellistega, millega kaasnevad näiteks äriühingu likvideerimismenetlusega lõpetamine ja uue äriühingu asutamine koos varade üleminekuga uuele äriühingule.

22 Niivõrd, kuivõrd siseriiklike õigusnormide kohaldamisel ei ole sellise äriühingute ümberkujundamise vahendi kasutamine võimalik, kuna üks äriühingutest asub mõnes muus liikmesriigis kui Saksamaa Liitvabariik, kehtestab Saksa õigus äriühingute erineva kohtlemise selle alusel, kas ühinemine on siseriiklik või piiriülene, mistõttu võivad nimetatud äriühingud hoiduda asutamislepinguga kehtestatud asutamisvabadust kasutamast.

23 Niisugune erinev kohtlemine kujutab endast piirangut EÜ artiklite 43 ja 48 tähenduses ja on vastuolus asutamisvabadusega ning saab olla lubatud üksnes juhul, kui sellega taotletakse õiguspärast eesmärki, mis on kooskõlas asutamislepinguga, ning kui see on õigustatud ülekaaluka üldise huviga. Lisaks on sellisel juhul vajalik, et piirangu kohaldamine oleks taotletava eesmärgi elluviimiseks sobilik ega ületaks seda, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt 21. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-436/00: X ja Y, EKL 2002, lk I-10829, punkt 49, ja 11. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-9/02: De Lasteyrie du Saillant, EKL 2004, lk I-2409, punkt 49).

Piirangu võimalik õigustus

24 Saksamaa ja Madalmaade valitsus väidavad, et siseriiklike ühinemiste suhtes kehtivad tingimused, mille spetsiifilisem eesmärk on kaitsta võlausaldajate, vähemusaktsionäride ja töötajate huve ning säilitada maksukontrolli tõhusus ja

äritehingute ausus. Nad märgivad siinkohal, et seoses piiriüleste ühinemistega tõusetuvad spetsiifilised probleemid ning et nende probleemide lahendamine eeldab erinorme, mille eesmärk oleks kaitsta nimetatud huve piiriülese ühinemise puhul, mis toob kaasa ühe õigustoimingu suhtes mitmete riikide õigusnormide kohaldamise. Sellised normid eeldavad õigusnormide ühtlustamist ühenduse tasandil.

25 Selles kontekstis meenutab Madalmaade valitsus, et Euroopa Ühenduste Komisjon on ühenduse seadusandjale esitanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku kapitaliühingute piiriüleste ühinemiste kohta, mille komisjon esitas 18. novembril 2003 (KOM(2003) 703 lõplik) ja mille esimene ja teine põhjendus täpsustavad:

„(1) Erinevate liikmesriikide äriühingute vahelise koostöö ja konsolideerumise vajadus ning õiguslikud ja administratiivsed raskused, millega äriühingute piiriüleste ühinemiste elluviimine ühenduses silmitsi seisab, tekitavad siseturu väljakujundamiseks ja toimimiseks vajaduse kehtestada ühenduse õigusnormid, mis lihtsustaksid [...] piiriüleste ühinemiste elluviimist;

(2) [...] eespool viidatud eesmärke ei ole liikmesriikide tasandil võimalik täielikult saavutada, kuivõrd eesmärk on kehtestada riikidevahelisel tasandil kohaldatavaid ühiseid elemente sisaldavad õigusnormid, ning seega on need pakutud meetmete ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutatavad ühenduse tasandil [...]". [Mitteametlik tõlge.]

26 Siinkohal tuleb meenutada, et kuigi ühenduse ühtlustamiseeskirjad on kahtlemata kasulikud piiriüleste ühinemiste hõlbustamiseks, ei saa selliste ühtlustamiseeskirjade

olemasolu seada EÜ artiklites 43 ja 48 sätestatud asutamisvabaduse kasutamise eeltingimuseks (vt samas tähenduses 28. jaanuari 1992. aasta otsus kohtuasjas, C-204/90: Bachmann, EKL 1992, lk I-249, punkt 11).

27 Lisaks tuleb mainida, et kuigi nõukogu 9. oktoobri 1978. aasta kolmanda direktiivi 78/855/EMÜ, mis käsitleb aktsiaseltside ühinemist lähtuvalt asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktist g (EÜT L 295, lk 36; ELT eriväljaanne 17/01, lk 42), vastuvõtmise tagajärjel eksisteerib liikmesriikides siseriiklikke ühinemisi käsitlevaid ühtlustatud norme, toovad piiriülesed ühinemised kaasa spetsiifilisi probleeme.

28 Selles suhtes ei tohiks välistada, et ülekaalukad üldised huvid nagu võlausaldajate, vähemusaktsionäride ja töötajate huvide kaitse (vt 5. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas, C-208/00: Überseering, EKL 2002, lk I-9919, punkt 92) ning maksukontrolli tõhususe ja äritehingute aususe tagamine (vt 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-167/01: Inspire Art, EKL 2003, lk I-10155, punkt 132), võivad teatavatel asjaoludel ja teatavate tingimuste täitmise korral õigustada asutamisvabadust piiravat meedet.

29 Lisaks peab selline piirav meede olema taotletavate eesmärkide elluviimiseks sobilik ega tohi ületada seda, mis on eesmärkide saavutamiseks vajalik.

30 Asjaolu, et liikmesriigis keeldutakse üldiselt kandmast äriregistrisse selles riigis asutatud äriühingu ja teises liikmesriigis asuva äriühingu ühinemist, takistab piiriüleste ühinemiste elluviimist, isegi kui käesoleva kohtuotsuse punktis 28 mainitud huve ei ohustata. Igal juhul ületab niisugune regulatsioon selle, mis on nimetatud huvide kaitsmise eesmärkide saavutamiseks vajalik.

31 Sellises olukorras tuleb esitatud küsimusele vastata, et EÜ artiklitega 43 ja 48 on vastuolus see, kui liikmesriigis keeldutakse üldiselt riiklikku äriregistrisse kandmast ühinemist, mille korral äriühing lõpetatakse likvideerimismenetluseta ja tema vara läheb täielikult üle teisele äriühingule, kui üks kahest äriühingust asub teises liikmesriigis, samas kui sellise kande tegemine on teatavate tingimuste täitmise korral võimalik, kui mõlema ühinemises osaleva äriühingu asukoht on esimese liikmesriigi territooriumil.

Kohtukulud

32 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega kaasnenud kohtukulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

EÜ artiklitega 43 ja 48 on vastuolus see, kui liikmesriigis keeldutakse üldiselt riiklikku äriregistrisse kandmast ühinemist, mille korral äriühing lõpetatakse likvideerimismenetluseta ja tema vara läheb täielikult üle teisele äriühingule, kui üks kahest äriühingust asub teises liikmesriigis, samas kui sellise kande tegemine on teatavate tingimuste täitmise korral võimalik, kui mõlema ühinemises osaleva äriühingu asukoht on esimese liikmesriigi territooriumil.

Allkirjad